

зурла и две мънички, малко сълзливи очички. Индианецът ни каза, че го намерил в гората. Скитало се самичко и издавало жални писъци. Според него майка му била разкъсана от ягуар.

Появата на малката животинка ме постави в затруднение. Знаех, че ни предстоеше скорошно заминаване и че самолетът е много малък, поради което оставихме по-голямата част от екипировката си, за да освободим място за пет-шест животни, които бяхме решили да вземем с нас. Да приема при това положение и един новороден, сравнително тежък мравоед, който трябваше да храня с бутилка и около който имаше доста шум, представляваше истинско безумие. Освен това, доколкото знаех, никой дотогава не беше още правил опити да отглежда новороден мравоед с бутилка. От цялата тази работа явно нямаше да излезе нищо. Тъкмо взех отрицателно решение, хвърлящото затрогващи погледи с воднистите си очи животинче неочаквано откри крака ми. То нададе радостен вик, покатери се по него, настани се в скута ми и заспа. Дадох, без да продумам думица, исканата от индианеца сума и на бърза ръка станах баща на едно от най-възхитителните малки животинчета, които бях срещал дотогава.

Първото затруднение се появи почти начаса. Макар и да имахме бебешки шишета, бибероните ни се бяха свършили. Втурнахме се като луди между къщите на селцето, в което бяхме отседнали, и за щастие открихме един изключително стар и мръсен биберон. След два, три безуспешни опита малкото се справи много побързо и лесно с шишето, отколкото предполагам и самият аз, макар и храненето на мравоедчето да представляваше мъчително занимание.

На тази възраст мравоедчетата се притискат към гърба на майка си. След като, така да се каже, станахме негови родители, то настояваше почти през цялото време да се катери ту върху единия, ту върху другия от нас. Мравоедчето стискаше много силно с около седемсантиметровите си нокти. По време на храна то хващаше любовно крака ми с три лапи, а с четвъртата се държеше за пръста на ръката ми и от време на време го стискаше силно, като считаше, че по този начин бутилката ще пусне повече мляко. При приключване на

всяко ядене имах чувството, че ме е газила мечка, а пръстът ми притискан от вратата.

Първите няколко дни носех мравоедчето със себе си, за да свикне да ми се доверява, и то лягаше на врата ми. Дългата му зурла висеше през едното ми рамо, а опашката му през другото и изглеждаше, че нося огромна кожена яка. Всеки път, когато тръгвах нанякъде, то се хващаше уплашено и ми причиняваше голяма болка. След като ми скъса четири ризи, реших да му намеря нещо друго, за което да се държи, затова напълних един чувал със слама и поставих мравоедчето върху него. То възприе безропотно промяната и между хранене лежеше в клетката си и се притискаше щастливо до своя заместител-родител. Ние кръстихме мравоедчето Сара, но след като навикна да прегръща чувала, ѝ дадохме и презимето Хъгърсек¹, ето защо се прочу като Сара Хъгърсек.

Сара беше идеално бебе. След нахранване тя лежеше кротко върху своя чувал, от време на време се прозяваше и показваше лепкавия си, бледорозов език, дълъг около тридесетина сантиметра. Тя сучеше толкова енергично от биберона на своята бутилка по време на хранене, че от червен той скоро се превърна в бледорозов, дупчицата на върха се разшири колкото главичка на кибритена клечка, докато на края се изхлузи съвсем от гърлото на бутилката.

Когато се наложи да напуснем Парагвай с нашия съвсем несигурен на вид четириместен самолет, Сара спа спокойно в скута на жена ми по време на полета и леко си подхъркваше.

Първата ни работа след пристигане в Буенос Айрес бе да купим на Сара нов блестящ биберон. Доста главоболия ни създаде избирането на биберон с подходящи размери, форма и цвят, поставянето му на бутилката и даването му на Сара. Тя остана потресена. Кръсна силно и гневно при вида на новия биберон и блъсна бутилката с точен удар на лапата. Тя се успокои и започна да се храни, едва когато поставихме на бутилката стария и износен биберон. И след това тя продължи да държи само на него. Месеци наред след пристигането ни в Англия тя отказваше да се раздели с него.

¹ Прегърничувал — б. пр.

Ние настанехме нашите животни в една изоставена къща в околностите на Буенос Айрес. От центъра на града, където отседнахме, до тази къща се отиваше за половин час с такси. Налагаше се да правим това пътешествие по два, а понякога и по три пъти на ден. Скоро разбрахме, че притежаването на малкия мравоед затрудняваше изключително много връзките ни с останалите хора. Опитвали ли сте се някога да обясните на домакинята, у която сте на гости, че трябва да напуснете вечерята по средата само защото се налага да нахраните с биберон един малък мравоед? В края на краищата всичките ни приятели махаха отчаяно с ръка. Преди да ни канят, те се обаждат по телефона да се осведомят кога трябва да храним Сара.

По това време Сара порасна доста и стана по-независима. Тя започна да се разхожда съвсем сама из стаята след вечеря. Това представляваше голямо постижение, защото дотогава тя пишеше като умопобъркана, ако се отдалечим само на крачка от нея. След като обикаляше и оглеждаше стаята, тя обичаше да се заиграва. Сара минаваше край нас с вдигната нагоре глава, довякла съблазнително опашка след себе си. Точно тогава трябваше да я хванем за опашката и да я дръпнем. Подпряна на три крака, тя се извърщаше и с четвъртата си лапа ни нанасяше лек удар. Сара мирясваше едва след като повтаряхме всичко това двадесет-тридесет пъти. След това трябваше да я обърнем по гръб и да разчесваме в продължение на десетина минути корема ѝ. Тя затваряше очи, изпадаше в екстаз и започваше да бълва мехурчета. След всичко това тя най-послушно си лягаше. Само да се осмелехме да я накараме да си легне, без да поиграем с нея! Тогава тя започваше да рита, да се бори, да крещи и въобще да се държи по най-безобразен начин.

Когато се качихме на парахода, Сара не остана ни най-малко възхитена от него. Корабът преди всичко ѝ миришеше някак си особено, после духаше силен вятър, който почти всеки път я поваляше, когато излезеше да се поразходи по палубата, и най-сетне, което мразеше най-много от всичко, палубата непрестанно се клатеше под краката ѝ. Тя се наклоняваше първо на една страна, после на друга, след което залиташе, издаваше жални

стонове и подпираше глава по преградите и люковете. Пътуването като че ѝ доставяше удоволствие, само когато времето се оправеше. Ако след обяд бивах свободен, аз я взимах на горната палуба, сядахме на някой стол и се препичахме на слънце. По специална молба на капитана Сара даже се изкачи и на мостика. Мислех си, че и капитанът не е равнодушен към нейния чар и подчертана индивидуалност. Той обаче ми призна (понеже я бе зърнал само от разстояние), че любопитствувал да узнае коя всъщност е предната и коя задната ѝ страна.

Трябва да призная, че при пристигането си в Лондон се гордеехме извънредно много със Сара. Тя позираше на журналистите с цялата непринуденост на истинските знаменитости. Сара си позволи даже да близне един от репортерите, което представляваше същинска чест за него. Аз побързах да му изтъкна незабавно това обстоятелство, като същевременно му помагах да изтрие голямата лепкава слюнка от палто̀то си. „Тя не близва когото и да било“ — поясних му аз. По израза на лицето му разбрах, че това обстоятелство не го ласкаеше ни най-малко.

След пристигането Сара се отправи незабавно за една зоологическа градина в Девъншиър. Натъжихме се. Непрестанно обаче ни осведомяваха за нея. Личеше, че се справя добре с всичко. Нейният пазач се бе привързал много към нея.

Няколко седмици по-късно трябваше да прочета лекция във Фестивал хол. Организаторът подхвърли, че би било много оригинално в края на моята лекция да покажа на сцената някое животно. Помислих си веднага за Сара. Както ръководството на зоологическата градина, така и това на Фестивал хол се съгласиха, но тъй като бе настъпила зимата, настоях да ѝ определят специална стая.

Посрещнах Сара и нейния пазач на гара Педингтън. Сара беше напъхана в огромен кафез, понеже бе станала като голям рижав сетер. Тя произведе на перона на гарата същински фурор. В момента, в който чу гласа ми, Сара се хвърли към решетките на своята клетка и ме поздрави нежно с размахване на дългия си лепкав език. Застаналите близо до клетката хора подскочиха назад като ужилени. Те помислиха, че от клетката избяга ня-

каква змия. Дълго увещавахме носачите, докато найсетне се намери един смелчага, който превози клетката с количка.

При пристигане във Фестивал хол разбрахме, че репетицията на оркестъра току-що е завършила. Тръгнахме през дългите коридори с голямата клетка на Сара към специално определената за нея стая. Когато стигнахме до вратата, тя се отвори и отвътре с голяма пура в уста излезе сър Томъс Бигмън. Ние вкарахме Сара в стаята, която той току-що освободи. Аз изнасях лекцията си на сцената, а жена ми занимаваше Сара и тичаше с нея из стаята. Това ужасило един от носачите. Дочул шума в стаята, той помислил, че Сара се е измъкнала по някакъв начин от клетката и се е нахвърлила върху жена ми. Найсетне настъпи дългоочакваният момент. Сара се появи всред бурни аплодисменти. Подобно на всички мравоеди и тя беше късогледа, така че публиката всъщност не съществуваше за нея. Тя се огледа нерешително, за да разбере откъде идва този шум, но после реши, че всъщност няма от какво да се страхува. Докато величаех нейните добродетели, тя се разхождаше по сцената, без да ми обръща никакво внимание. От време на време сумтеше силно в ъгъла и непрестанно облизваше микрофона. Цялият микрофон се покри със слюнка, което положително не се е понавило на онзи, който го е използвал след мен. Точно когато разказвах на публиката колко благовъзпитана е Сара, тя откри масата в средата на сцената и започна да чеше с огромно удоволствие задните си части с краката ѝ. Публиката посрещна това с въодушевление.

След представлението Сара прие в своята стая няколко специални гости. Тя се разигра дотолкова, че се разтича даже из коридора. След това я поставихме внимателно в клетката и я изпратихме в нощния влак за Девън заедно с пазача ѝ.

След завършването си в зоологическата градина Сара напълно се отпуснала. Краткото време, през което се почувствува като знаменитост, ѝ завъртя главата. Три дни поред отказвала да остава сама, тъпчела из клетката и издавала гневни крясъци, приемала храна само когато ѝ я давали с ръка.

Няколко месеца по-късно поисках да покажа Сара в

едно телевизионно представление и така тя отново вкуси от очарованието и блясъка на знаменитостите. По време на репетициите тя се държеше с изрядно благоприличие, с изключение на това, че изгаряше от желание да разгледа по-отблизо телевизионната камера, поради което трябваше да я възпираме със сила. След завършване на представлението тя отказа да се прибере в клетката си. Наложихме с моята жена, пазача на Сара и началника на студиото да я вмъкнем вътре насилно. Сара беше пораснала много. На дължина достигаше около метър и осемдесет сантиметра, а на височина около деветдесет.

Дълго време не видяхме Сара. Едва напоследък я посетихме в зоологическата градина. Бяха изминали шест месеца от последната ни среща и честно казано, аз мислех, че ни е забравила. Макар и да обичам много мравоедите, аз твърдя, че те нямат особени умствени възможности, а освен това, половин година представляваше продължителен период. Когато я повикахме, тя изскочи от ъгъла, в който спеше, и се втурна към решетката да ни близне. Ние даже влязохме в клетката и си поиграхме с нея. Това беше най-сигурният белег, че ни е познала, понеже никой освен нейния пазач не се осмеляваше да влезе в клетката.

В края на краищата се сбогувахме натъжено с нея. Тя седеше върху сламата и пускаше към нас мехурчета. „Също като че оставяме детето си на пансион“ — подхвърли жена ми. И наистина за Сара ние бяхме истински осиновители.

Вчера получихме радостни вестии. Научихме, че Сара си имала вече приятел. Още бил малък и не го пускали при нея, но скоро щял да порасте. Кой знае, може би догодина по това време ще станем дядо и баба на някое хубавичко, закръглено мравоедче!

Портрет на Павло

Твърде любопитно е, че когато човек отглежда в къщи животни като любимци, той е склонен да гледа на тях като на миниатюрни човешки създания и често успява да им припише някои от своите собствени особености. Ужасно трудно е да се избегне това антропоморфистично отношение. Ако притежавате златен хомяк и го наблюдавате как седи и яде лешници с треперещи от възбуждение розови лапички и тъпче устата си, преди да е глътнал всичко, твърде вероятно е някой ден да дойдете до заключението, че той прилича напълно на вашия собствен чичо Еймъс, седнал в любимия си клуб и сръбнал порядъчно портвайн с мезе от фъстъци. Превъплъщението става точно тук. Хомякът продължава да се държи като хомяк, но вие виждате в него само миниатюрния чичо Еймъс, облечен в червеникавокафяв кожух, седнал винаги с препълнени уста в своя клуб. Много малко са онези животни с достатъчно внушителни и оригинални индивидуалности, които ви пречат да проявите подобно отношение към тях. Те извяват така властно своята личност, че ви принуждават да се държите с тях не като с миниатюрни човечета, а като с отделни индивиди. Измежду стотиците събрани от мен животни за зоологическите градини в Англия и големия брой животни, които съм отглеждал в къщи като мои любимци, си спомням най-отчетливо едва дванадесетина с точно такава ярка индивидуалност, която не само ги отличаваше коренно от себеподобните им, но им даваше възможност да отстояват всички опити от моя страна да ги превърна в нещо, което всъщност те не бяха.

Най-дребната животинка от тази група беше мармозетката Павло с черните уши. Нейната история започва от онази вечер, в която седях неподвижно сред храстите, близо до едно открито място в Британска Гвиана, където ловувах. Тогава наблюдавах една дупка в брега на реката, в която допусках, че се крие някакво особено животно. Слънцето клонеше към закат и небето пламтеше във величествен червеникавооранжев блясък. Огромните дървета в гората стояха като изрязани на неговия фон. Пълзящи растения преплитяха клоните им и

изглеждаше, че всяко дърво е обхванато от огромна паяжина. Няма нищо по-успокояващо от изгледа на тропическата гора по това време на деня. Седнал неподвижно на мястото си, аз попивах гледката и багрите. Умът ми се намираше в онова възвишено състояние на съпреживяване, което будистите учат, че представлявало първата стъпка към нирвана.

Остър и продължителен крясък ме извади неочаквано от трансa, в който бях изпаднал. Той бе толкова силен, че го почувствувах като забита в ухото игла. Заоглеждах се внимателно и се мъчех да определя откъде идва този крясък. Наподобяваше, макар и не особено много, гласа на дървесна жаба или на някое насекомо, но не и на птица, защото бе остър и беззвучен. На голям клон, на около десетина метра над мен, най-сетне зърнах причинителя на този крясък — една миниатюрна мармозетка припикаше по клона като по горска пътека. Тя се провираше през същински гори от орхидеи и други паразити, растящи на туфи по кората. Аз не свалях очи от нея. Мармозетката спря, приседна на задни крака и наново издаде пронизителен вик. Този път някъде отдалече отговориха на нейния зов и само минутка-две след това при нея пристигнаха други мармозетки. Те се придвижваха с цвъртене и писукане между орхидеите и се оглеждаха старателно. От време на време между листата откриваха хлебарка или бръмбар и надаваха силни радостни викове. Една мармозетка опипва дълго време една орхидея. Тя разтваряше листата и надничаше между тях. Малкото ѝ лице бе застинало в напрежение. Когато посегнеше към някое насекомо, листата му попречваха и насекомото успяваше да се изплъзне от другата страна на растението. Най-сетне, по-скоро благодарение на щастлива случайност, отколкото на уменията си, тя бръкна между листата и изцвърка победоносно. В ръцете си стискаше здраво тлъста и голяма хлебарка, която размахваше енергично крачка. За да не я изпусне, мармозетката я натика цялата в устата си, после приседна и започна сладко да я хрупка. Когато глътна и последната хапка, тя огледа много внимателно дланите и горната страна на ръцете си, за да се увери, че от хлебарката не е останало нищо.

Мигът, в който успях да надникна в частния живот на мармозетките, ме очарова дотолкова, че едва когато малката група изчезна в потъналата вече в мрак гора усетих, че ми се е схванал целият врат, а единият ми крак е напълно изтръпнал.

Вниманието ми се насочи отново към мармозетките доста дълго време след това. Веднъж влязох да запитам в един лондонски магазин за животни. Първото, което зърнах при прекриване на прага, бе пълната клетка с мармозетки. В мръсната клетка се притискаха десет унили животинчета. Те се тълпяха на един толкова малък прът, че непрестанно се блъскаха и дърпаха, за да намерят място за сядане. Повечето бяха възрастни. Между тях имаше само една малка мармозетка, която явно не се чувствуваше добре. Слабичка и размъкната, тя бе толкова дребничка, че при всяко разместване върху пръта я изблъскваха от него. Докато наблюдавах трогателната и разтреперана групичка животни, аз си спомних за немногочисленото щастливо семейство в Гвиана, което търсеше насекоми между орхидеите. Разбрах, че няма да напусна магазина, без да спася поне едно от дребничките животинчета. Само пет минути след това бях заплатил вече свободата на най-малкия наемател на клетката. Той закрещя от уплаха, когато го измъкнаха от нея и го поставиха в картонена кутия.

Прибрах се в къщи и го кръстих Павло, после го представих на моето семейство. Всички го изгледаха с недоверие. Веднага след като свикна с новия за него начин на живот, Павло се зае със задачата да спечели тяхното доверие и за много кратко време я изпълни блестящо. Въпреки ръста си (той се помещаваше напълно спокойно в голяма чаена чаша) той се оказва необикновена личност. Около него витаеше наполеоновски дух, на който трудно се устояваше. Главичката му беше колкото едър орех, но скоро стана очевидно, че в нея има остър и интелигентен мозък. Отначалото поставихме Павло в просторна клетка в гостната стая, където винаги имаше компания, но той видимо се чувствуваше нещастен под ключ, ето защо всеки ден започвахме да го пускаме за час-два на свобода. Това се оказа гибелно за нас. Павло много скоро успя да ни убеди, че клетката е излишна, затова я изхвърлихме на боклука. Оттогава

насетне той започна да се разпорежда по цял ден из къщата. Приехме го като най-малкия член на семейството, но той се държеше из къщата така, като че бе собственик, а ние негови гости.

На пръв поглед Павло наподобяваше особен вид катерица, но после човек забелязваше неговото човекообразно лице и блестящите му и умни кафяви очи. Имаше мека и пъстра козина, понеже отделните косми бяха оцветени в оранжево, черно и сиво, и то точно в такава последователност. Опашката му обаче бе оцветена на черни и бели колелца. Козината по главата и шията имаше шоколаденокафяв оттенък и падаше на раздърпани ресни по раменете и гърдите му. Големите му уши се губеха сред дълги снопчета от същата шоколаденокафява козина. През челото, над очите и аристократическия му нос преминаваше бяла ивица.

Всеки, който го видеше и разбираше поне малко от животни, ме убеждаваше, че няма да живее дълго. Казах ми, че мармозетките от топлите тропически гори на Южна Америка никога не живеели повече от година в климата на Англия. Тяхното пророчество като че се сбъдна. Шест месеца по-късно Павло разви някаква парализа, вследствие на която остана неподвижен от кръста надолу. Ние направихме всичко възможно за спасяването на живота му, но онези, които предсказваха това нещастие, гледаха песимистично на нашите усилия. Той изглежда не изпитваше никакви болки, затова ние упорствахме. Четири пъти на ден масажирахме с топло ribено масло малките му крачета, гърба и опашката. Той поглъщаше голямо количество ribено масло и със специалната си храна, в която не липсваха и такива деликатеси, като грозде и круши. Завит на топло в памук, той лежеше натъжен върху възглавница, докато всички членове на нашето семейство се стремяха да изпълнят поред желанията му. Павло се нуждаеше най-много от слънце, и то много слънце, но английският климат не даваше голяма възможност за това. Нашите съседи скоро навикнаха да ни гледат как разнасяме нашия миниатюрен инвалид из градината и как непрестанно поставяме внимателно неговата възглавница на огрените от слънцето места. Това продължи цял месец. Към края на месеца Павло можеше вече да мърда

леко с крака и да движи опашката си. Две седмици по-късно той отново подскачаше из къщи, като че нищо не му се беше случвало. Всички се зарадвахме много, макар и къщата да продължи да вони на рибено масло месеци наред.

Вместо да го изнежи, тази болест като че го закали. Ние никога не го глезехме и единствената отстъпка беше бутилката с гореща вода, която поставяхме зимно време в леглото му. Това толкова му харесваше, че отказваше да ляга без нея даже и посред лято. Спалнята му се помещаваше в чекмеджето на един висок скрин, поставен в стаята на майка ми, а за легло му служеше стар халат и парче от кожено палто. Лягането на Павло представляваше истински ритуал. Най-напред халатът се постилаше в чекмеджето, след което в него се увиваше бутилката с горещата вода, за да не го опари. После от парчето кожено палто се правеше маншонче, в което се пяхаше Павло. Той се свиваше на кълбо и затваряше блажено очи. Отначало притваряхме почти напълно чекмеджето. Оставяхме само тясна пролука, колкото да влиза въздух, като по този начин не давахме възможност на Павло да става сутрин много рано. Той обаче много скоро разбра, че ако пъхне глава в пролуката, чекмеджето се отваря и той може да излезе.

Павло се събуждаше сутрин в около шест часа, установяваше, че бутилката му е изстинала и тръгваше да търси другаде топлинка. Той тръгваше по пода и се покатерваше по крака на кревата върху леглото на майка ми. Преминаваше по пухения юрган, изкряскуваше за поздрав и се пяхаше под възглавницата. На това топло и уютно местенце оставаше, докато настъпеше време майка ми да стане. Когато тя най-сетне ставаше от леглото и го оставяше сам, Павло изпадаше в ярост. Той сядаше върху възглавницата и започваше да бръщолеви и пици разгневено. Когато разбереше, че тя няма никакво намерение да се върне и го топли, той се спускаше по коридора към моята стая и се пяхаше при мен. Изтегнат удобно върху гърдите ми, той оставаше тук по-дълго, докато настанеше време да ставам и аз. Тогава се изправяше с обиден вид върху моята възглавница, а по лицето му се изписваше такова свирепост, като че пред себе си виждах човек. След като

ми даваше по този начин да разбере какво мисли за мен, той хукваше и се вмъкваше в стаята на брат ми. Когато го изгонеха и оттам, той успяваше все пак да подремне малко преди закуска и при сестра ми. Това преселване от легло в легло се повтаряше редовно всяка сутрин.

Топлината на долния етаж бе достатъчна за Павло. В гостната стая имаше една голяма стандартна лампа. Тя скоро се превърна в негова собственост. През зимата Павло имаше навика да се пъха под абажура, да сяда близо до крушката и да се топли на нея. Край камината имаше специално столче с възглавничка, но той винаги предпочиташе лампата. Принуждавахме се да я държим запалена през целия ден, в резултат на което сметката за изразходваната електроенергия рязко се увеличаваше. Павло се престапаше да излезе в градината едва през първите топли пролетни дни. Негово любимо място бе оградата. Той се изтягаше на слънце, или се заемаше да лови паяци и други лакомства. По средата на оградата се издигаше дървена беседка, гъсто обрасла с пълзящи растения. Точно в този гъстак се пяхаше Павло при опасност.

Години наред той враждуваше с голямата бяла котка на съседите. Тя очевидно смяташе Павло за особен вид плъх и считаше за свой дълг да го унищожи. Тя дебнеше Павло часове наред, но тъй като бялата ѝ козина се открояваше ясно на зеления фон, не можеше никога да го изненада. Той ѝ разрешаваше да го наближи съвсем. Жълтеникавите очи на котката блясваха от възбуда, езикът ѝ започваше да облизва устните и точно в този момент Павло побягваше по оградата и се пяхаше между пълзящите растения. Застанал на сигурно място, той започваше да крещи и се плези като същински палавник, докато измамената котка обикаляше безпомощно и се мъчеше да открие достатъчно широка пролука в зелената, през която да провре едрото си тяло.

Между къщата и скривалището на Павло, точно край оградата, растяха две млади смокини. В основата на техните стволоче бяхме изкопали дълбоки канавки, които през време на горещините пълнехме с вода. Един ден Павло се навърташе около оградата, бърбореше си нещо и ловеше паяци. По едно време той повдигна глава и зърна своя смъртен враг — котката. Огромна и бяла,

тя седеше на оградата и препречваше пътя му към пълзящите растения. Единствената възможност за бягство бе да се върне по оградата и да се прибере в къщи. Павло се обърна, побягна и закрещя за помощ. Глътката бяла котка не можеше да се мери с Павло по ходене по ограда, тя се придвижваше много по-бавно от него. Независимо от това успя да го настигне. Котката почти го докосваше, когато той достигна до смокиновите дървета. Павло бе толкова изнервен, че направи погрешна стъпка, изкрещя неистово от уплаха и цопна в напълнената с вода канавка. Той изскочи на повърхността, започна да пелтечи, да пици, да пляска по водата и да се върти в кръг, а котката го наблюдаваше изумена. Тя очевидно никога преди това не бе виждала водна мармозетка. За щастие аз пристигнах на местопроизшествието, преди да се е съвзела от обзелото я удивление и да е измъкнала Павло от водата, и тя избяга. Извадих беснеещия от яд Павло. Той прекара останалата част от следобеда пред камината. Увит в парче одеяло, той си мърмореше нещо навъсено. Това събитие се отрази зле върху нервите му. Той отказваше цяла седмица след това да излиза навън и да се покачва върху оградата. Зърнеше ли отнякъде бялата котка, той крещеше дотогава, докато някой не го вземеше на рамото си и не го успокоеше.

Павло живя с нас осем години. Той бе нещо като дух на къщата. Човек никога не знаеше какво може да се случи в следващия момент. Павло ни най-малко не се приспособи към нашите навици, а, напротив, ние трябваше да се съобразяваме с неговите. Той например настояваше да се храни с нас и храната му непременно трябваше да бъде като нашата. Закусваше каша или овесени ядки и топло мляко и захар. Обядваше зеленчуци, картофи и парче пудинг. По време на следобедната закуска с мляко го удържахме встрани от масата, а иначе се хвърляше с радостен вик върху бурканчето с конфитюр. Павло смяташе, че конфитюрът е сложен специално за него на масата и се дразнеше много, ако не споделяхме това негово мнение. Наше задължение беше да го слагаме да спи точно в шест часа. Закъснеехме ли, той започваше да се разхожда напред-назад пред чекмеджето с настръхнала от гняв козина. Свикнахме да затваряме

внимателно вратите, защото по необясними причини Павло обичаше да се покатерва по тях и там да размишлява за нещо. Според него ние вършехме най-голямо престъпление, когато излизахме и го оставяхме следобед сам в къщи. При завръщането ни той не оставяше ни най-малко съмнение у когото и да е от нас по отношение на неговите чувства. Ние изпадахме в немилост. Опитвахме ли се да го заговорим, той ни извърщаше възмутено гръб, сядаше в някой ъгъл и обръщаше малкото си намусено лице към нас. След около половин час той най-неохотно опрощаваше нашите прегрешения и при лягане приемаше с царствено високомерие бучката захар и няколкото глътки топло мляко. Настройанията, в които изпадаше Павло, наподобяваха напълно нашите собствени. Раздразнеше ли се, той можеше да се мръщи и да ви промърмори нещо, а много вероятно и да се опита да ви ухапе. Когато изпитваше нежност, той пристъпваше с гальовно изражение на лицето, вадеше бързо езиче, облизваше устните си, покачваше се на рамото и ви захапваше мило по ушите.

Неговият начин на придвижване из къщата удивляваше всички. Той не обичаше да ходи по земята и ако можеше да намери друг път, никога не слизаше на пода. В родните си гори той се движи по дърветата, като се прехвърля от клон на клон и от едно пълзящо растение на друго, но в къща, построена в покрайнините на града, такива подробности липсваха. Павло използваше за пътека рамките на картините. Той се придвижваше невероятно бързо по тях, увисваше на една ръка и крак, прегърбваше се като гъсеница и най-сетне се добираше до перваза на прозореца. Той умееше да се катери по гладкия ръб на вратата много по-лесно и бързо, отколкото ние се качвахме по стълбите на къщата. Понякога той скачаше на гърба на кучето и се разхождаше седнал върху него. Кучето, което бяхме научили, че Павло е неприкосновена личност, ни отправяше безмълвни и настоятелни погледи, докато не свалехме маймунката от гърба му. Кучето мразеше Павло поради две причини. Първо, то не разбираше защо на една такава, наподобяваща плъх гадина трябва да е позволено да се разпоглежда из цялата къща и, второ, Павло често се държеше неприлично с него. Когато минаваше кучето, Павло се

провисваше от облегалката на някой стол, дръпваше го за веждите или мустаците и бързо подскачаше на безопасно място. Друг път издебваше заспалото куче и приемаше светкавична атака върху незащитената му опашка. От време на време обаче настъпваше въоръжено примирие. Кучето тогава лежеше пред камината, а седналият на ребрата му Павло усърдно чешеше рунтавата му козина.

При смъртта на Павло около смъртния му одър се стекоха хора като при знатна личност. От известно време той не се чувствуваше добре и прекарваше времето си в лежане върху парчето кожа, която поставяхме на перваза в стаята на сестра ми. Една сутрин Павло започнал неистово да крещи. Сестра ми извика уплашено, че Павло умира. Всички моментално оставихме онова, с което се занимавахме, хукнахме към горния етаж и застанали край перваза на прозореца започнахме да наблюдаваме внимателно Павло. Нямаше нищо обезпокоително. Той отпи няколко глътки мляко, после полегна върху своето кожено парче и ни изгледа с бляскавите си очици. Решихме, че цялото безпокойство е било напразно, когато най-неочаквано той съвсем се отпусна. Силно разтревожени, ние отворихме насила стиснатите му челюсти и наляхме малко мляко в гърлото му. Той бавно дойде в съзнание, но продължаваше да лежи безжизнен в ръцете ми. Павло ни погледна за миг, после събра всичките останали му силици, извади езиче, млясна към нас и по този начин отпрати своя последен нежен поздрав, след което полегна и съвсем спокойно издъхна.

Къщата и градината опустяха без неговата буйна личност. При вида на паяк никой вече не викаше „Къде е Павло?“ Никой не ни будеше сутрин в шест часа и не поставаше студени лапички върху лицата ни. Той се бе превърнал в член на нашето семейство по начин, по който не успя да стори това нито едно от останалите любими животни, които сме притежавали. Неговата смърт дълбоко ни натъжи. Даже голямата бяла съседска котка изглеждаше подтисната и без настроение. Без Павло нашата градина изгуби предишната си прелест за нея.

ЖИВОТНИ СРЕД ХОРАТА

Когато пътувам по света и събирам диви животни, аз по необходимост колекционирам и човешки характери. Лично аз проявявам много по-голяма нетърпимост към недостатъците на хората, отколкото към тези на животните. В това отношение винаги ми е вървяло, защото повечето от хората, с които съм се срещал по време на моите пътувания, са се оказвали прекрасни. Самият факт, че съм колекционер на диви животни (а на хората винаги им доставя удоволствие да срещнат човек с необикновена професия) в повечето случаи караше хората да се отклоняват от своята пряка работа и да ми помагат.

Една от най-приятните и изискани жени, които познавам, ми помогна веднъж да наблъскам чифт лебеди в багажника на едно такси в самия център на Буенос Айрес. Всеки, който се е опитвал някога да превозва животни в Буенос Айрес, знае, че това е равносилно на истинско геройство. Други път един богаташ ми разреши да наредя клетки с животни на предната тераса на елегантната му градска къща. Даже когато един бронееносец избяга и разрови като същински булдозер главната цветна леха на градината, той ни най-малко не се разсърди. Съдържателката на местния публичен дом веднъж ни даде подслон (когато бяха свободни, тя караше своите момичета да вършат цялата ѝ домашна работа). Тя даже се нахвърли върху началника на полицията само и само да ни помогне. Един французин, известен със своята омраза към чужденците и животните, ни разреши да прекараме шест седмици в неговата къща и да я напълним с всевъзможни жаби, змии, катерици и мангусти. Една вечер капитанът на един кораб слезе в трюма в единадесет часа вечерта, запретна ръкави и ми

помогна да почистят клетките и да нарежа храна на животните. Познавам и един художник, който пропътува хиляди мили, за да нарисува поредица картини из живота на разни индийски племена. Той се интересува от моята работа и се посвети напълно на лова на животни. За рисуване не му остана никакво време. Даже и да искаше, той тогава не би могъл и да рисува, понеже реквизирах цялото му платно и уших от него торбички за змии. Имаше и един дребен кокни, с когото се бяхме срещали и по-рано. Той предложи да ме превози на сто мили по ужасните африкански шосета с новата си новиничка кола, за да проверим един слух за някакво си новородено горилче. От това пътуване му остана само споменът за преумората и счупеният ресор.

При среща с подобни и интересни хора ме изкушаваше мисълта да зарежа животните и да се посветя на антропологията. Тогава попаднах на отблъскващия човек-животно: началника на полицията, който преждаше през зъби „и ние сме хора, и ние помагаме“, а после създаваше безброй пречки и се държеше по най-отвратителен начин; надзирателя в Парагвай, който не хранеше добри чувства към мен и цели две седмици не ми съобщаваше, че местни индианци са уловили едно много рядко и красиво животно, което търсех, и ме чакали да отида да го взема; (Когато най-сетне прибрах животното, то бе отслабнало толкова много, че не можеше да се държи на краката си. В разстояние на четиридесет и осем часа то се разболя от пневмония и почина.) умствено неуравновесения моряк, който в изблик на садизъм обърна една нощ цял ред клетки, включително и клетката на едно семейство изключително редки катерици, които току-що се бяха сдобили с малко. Малкото почина.

За щастие този вид хора са малко, а обаятелните, с които се срещах, ги превъзхождаха стократно във всяко отношение. Даже и при това положение аз реших да остана завинаги верен на животните.

Когато хората чуят за първи път за моята професия, те неизбежно започват да ме разпитват за подробности от многобройните ми приключения, които са твърдо убедени, че съм преживял в така наречената от тях „джунгла“.

След завръщането ми в Англия от моето първо пътуване до Западна Африка аз описвах възторжено стотиците квадратни мили гора, сред която работех и живях в продължение на осем месеца. Разказвах, че съм прекарал много щастливи дни в гората и че през цялото това време нито веднъж не съм преживял нещо, от което да са ми настръхвали косите. Когато разказвах всичко това, хората ме вземаха или за изключително скромнен човек, или направо за шарлатанин.

По време на второто ми пътуване до Западна Африка на борда на кораба срещнах млад ирландец на име Мактутл. Отиваше на работа в една бананова плантация в Камерун. Призна ми, че за първи път напуска Англия и че смята Африка за най-опасното място на Земята. В страха си той едва ли не смяташе, че всички змии на африканския континент ще се съберат на пристанището, за да му устроят тържествено посрещане. Реших да го поуспокоя и му казах, че в продължение на прекараните в гората месеци съм видял едва пет змии, които избягаха толкова бързо, че не успях да ги улова. Попита ме дали е опасно да се ловят змии. Отговорих съвсем откровено, че повечето змии се ловят изключително лесно, стига човек да познава змията и нейните навици и да не губи самообладание. Това успокои до голяма степен Мактутл. Когато слязохме на брега, той обеща, че преди тръгване за Англия ще ми намери няколко редки екземпляра. Благодарих и скоро забравих целия този случай.

Пет месеца след това се стяха вече за връщане в Англия. Колекцията ми наброяваше около двеста животинки, като започнете със скакалци и завършите с шимпанзета. Параходът тръгваше късно същата нощ. Привечер пред лагера спря някаква малка товарна кола, от която изскочиха младият ми ирландски познат и ня-

колко негови приятели. Той ми съобщи с голямо въодушевление, че е намерил обещаните змии. Открил някаква голяма яма в плантацията, в която работел, по всяка вероятност отводнителна шахта. Всичките били мои, стига разбира се да отида и да ги улова.

Той така се гордееше с откритите от него змии, че просто сърцето не ми даваше да му кажа, че макар и да съм най-запален естественик, слизането в пълна със змии яма, и то посред нощ, няма нищо общо с моето отношение към въпроса. Освен това той вероятно бе изтъквал моите способности пред своите приятели, които бе довел да видят с очите си как ще уловя змиите. С голямо нежелание дадох съгласие, за което още съжалявам.

Взех голяма платнена торба за змии и една тояга с чаталест месингов връх, метнах се в колата сред развълнуваната група мъже и потеглихме. Към единадесет и половина стигнахме до къщичката на моя приятел и спряхме да пийнем по глътка, преди да се отправим към ямата.

— Сигурно ще ви трябва въже? — попита Мактутл.

— Въже ли? За какво ми е въже?

— Ами, за да ви спуснем в дупката — каза ободрително той.

Почувствувах неприятно усещане под лъжичката. Помолих го да ми опише ямата. Дълга била около осем метра, широка около метър и половина и дълбока към четири. Всички ме убеждаваха, че без въже не бих могъл да се спусна в нея. Докато моят приятел търсеше въже (което се молех да не намери), аз турих бързо още една глътка в устата си и се чудех как допуснах глупостта да се хвана за този идиотски лов на змии. Да уловиш змия на дърво, върху земята или в плитка яма е лесна работа, но да те спуснат с въже на дъното на яма, пълна със змии, чийто брой не ви е известен, не беше ни най-малко приятно. Помислих, когато заговорихме за осветлението, че ще успея да се измъкна галантно от цялата тази история. Оказа се, че никой не носи електрическо фенерче. Приятелят ми, който току-що се бе завърнал с въжето, заяви твърдо, че нищо няма да попречи на неговия план. Той разреши проблема с осветлението, като чисто и просто завърза голяма парафинена лампа на

едно въженце и съобщи на компанията, че лично ще я спусне в ямата. Благодарих му с възможния най-самоуверен глас.

— Моля, моля — отвърна той. — Убеден съм, че ще ви бъде удобно. Тази лампа е много по-силна от обикновеното електрическо фенерче. Нужна ви е силна светлина, защото ония гадинки там долу не са малко.

Наложи се да почакаме братя и снахата на моя приятел. Мактутл обясни, че ги е поканил да дойдат, понеже сигурно никога нямало да имат случай да видят как се ловят змии, а на него никак не му се искало да пропуснат подобно зрелище.

Най-сетне цялата група от осем души се отправихме през банановата плантация, като само седем се смееха и бърбореха развълнувано при мисълта за предстоящото забавление. Изведнъж ми мина през ума, че облеклото ми е съвсем неподходящо за лов на змии. Носех тънки тропически панталони и гуменки. И най-хилавите влечуги щяха да се докопат с едно захапване до кожата ми. Преди да успее да изтъкна това обстоятелство, ние се озовахме пред ямата. На светлината на лампата тя ми се видя ни повече, ни по-малко от голям гроб. Описанието на моя приятел бе много точно. Беше пропуснал само да ми каже, че земята от двете стръмни страни на ямата бе суха и напукана, набраздена с ямички и дупки, които можеха да служат за укритие на безброй змии. Коленичих на ръба на ямата, а лампата бе спусната тържествено, за да проуча почвата и определя вида на змиите. До този момент се окуражавах, че змиите все пак може да се окажат от някой безобиден вид. Когато светлината разсея мрака на дъното на ямата, тази надежда моментално се изпари. Ямата гъмжеше от габонски усойници, едни от най-смъртоносните змии в света.

През деня тези змии се движат много вяло и залавянето им е много проста работа. Нощем обаче, когато се събуждат напълно и тръгват да търсят храна, те стават опасно бързи. Младите змии в ямата достигаха над шестдесет сантиметра на дължина и доколкото можех да преценя, бяха напълно будни. Те огъваха бързо и леко тела в ямата, от време на време повдигаха тежките си, наподобяващи върхове на стрели глави, съзерцаваха лампата и стрелкаха многозначително във въздуха сезици.